

19. szimpózium

## ***A külhoni magyarságkép formálódása és alakítási lehetőségei a közép-európai külföldi hungarológiai műhelyek szemszögéből***

Szervezés: Žagar Szentesi Orsolya

A MAGYAR NYELVOKTATÁSI HELYSZÍNEK JELENTŐSÉGE A HATÁRON TÚLI ÉS DIASZPÓRA-  
KÖZÖSSÉGEKBEN

**Pap Andrea – Maróti Orsolya**

Nemzeti Közszolgálati Egyetem – Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

A külföldi magyar oktatóhelyek, valamint a határon túli és diaszpórák közösségek meghatározó szerepet töltenek be a magyar nyelvi környezet és a magyarságkép formálásában. A származásnyelv – amely a többségi nyelv dominanciája mellett gyakran a beszélő „gyengébb” nyelve (Benmamoun–Montrul–Polinsky 2013; Montrul–Polinsky 2021) – oktatása a nyelvi kompetenciák fejlesztésén túl közösség-szervező, identitásmegtartó és normaközvetítő funkciót is betölt, így a tágabb társadalmi közeg magyarságképét is alakítja (Anderson 1983). A tanulók nem tipikus L2-tanulók: írás-olvasási készségeikhez képest szóbeliségük gyakran erősebb, a cél pedig a nyelvmegtartás és az identitás támogatása (Valdés 2001; Maróti 2019).

Az előadás a magyar nyelvoktatási helyszínek funkcióit vizsgálja külhoni és diaszpórák közösségekben, a külföldi magyar oktatóhelyek tapasztalataival összevetve. A két, idegen nyelvi környezetben működő, ingyenes és alacsony óraszámú oktatási helyzet összehasonlítását az indokolja, hogy csak látszólag választja el őket az eltérő tanulói életkor (gimnazistákon és felsősökön kívül kisebbek is). Az egyetemi hallgatók idősebbek ugyan, de érettségükben és külső támogatást igénylő attitűdjükben gyakran a hétvégi iskolákban tanuló gyerekekhez hasonló tanári magatartást hívnak elő.

A tanárok körében végzett, kérdőíves adatfelvétellel épülő vizsgálat a tanulói nyelvhasználat, az oktatási kontextus, a módszertani jellemzők, valamint a motivációhoz, magyarságképhez és identitástámogatáshoz kapcsolódó tanári tapasztalatok feltárására irányul. Az előadás arra keresi a választ, (1) milyen módszertani feltételek támogatják a nyelvtanulást és a nyelvmegtartást, illetve (2) milyen különbségek mutatkoznak az egyes oktatási műhelyek céljai, feltételei és gyakorlatai között. Az eredmények hozzájárulhatnak a származásnyelvi oktatás módszertani megalapozásához, valamint a magyarságkép és a nyelvoktatás összefüggéseinek feltárásához.

## A PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM VILÁGMAGYARSÁG NETWORK PROGRAMIRODA (VMNP) HÁLÓZATFEJLESZTÉSI TEVÉKENYSÉGE 2017–2026 KÖZÖTT

**Jarjabka Ákos**

Pécsi Tudományegyetem

A VMNP jogelődje 2017-ben alakult a Pécsi Tudományegyetemen, amely ma már több mint 150 taggal, 1800 partnerrel közel 100 országból rendelkezik magyar közösségi kapcsolatokkal. A PTE stratégiai célja, hogy 2030-ra Világmagyarság Központot hozzon létre, mely támogatja a világmagyarság oktatási, kutatási, nyelvtanulási és társadalmi–közösségi tevékenységeit.

## A FIUMEI MAGYAR ÖRÖKSÉG A RIJEKAI EGYETEM MAGYAR NYELVI LEKTORÁTUSÁNAK OKTATÁSI GYAKORLATÁBAN

**Tamaskó Eszter**

Rijekai Egyetem

Az előadás azt mutatja be, miként válhat a helyi múlt feldolgozása a magyarságkép alakításának eszközévé a Rijekai Egyetem Magyar Nyelvi Lektorátusán. Fiume magyar vonatkozásait bemutató tartalmak kiemelten jelennek meg a horvát nyelvű kultúraszemináriumon és az ahhoz kapcsolódó, minden félévben megszervezett városi terepgyakorlaton is. Ez a komplex tanulási helyzet egyrészt erősíti a hallgatók kötődését a magyar nyelvhez és kultúrához, másrészt árnyaltabb képet ad számukra saját lakóhelyükről is, amelynek sokrétű múltját többnyire nem ismerik. A személyes tapasztalatszerzés hozzájárul a lokális és regionális identitás újrarátegződéséhez, valamint a horvát–magyar múltat övező sztereotípiák lebontásához.

## A BRAZÍLIAI MAGYAR KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG SZEREPE A MAGYARSÁGKÉP ÉS A DIASZPÓRAIDENTITÁS ALAKÍTÁSÁBAN

**Thomázy Tímea**

University of São Paulo

Az előadás a brazíliai magyar kulturális örökséget mint a nemzetközi hungarológia kevésbé feltárt területét, valamint annak kulturális reprezentációban és identitásformálásban betöltött szerepét vizsgálja. A több mint kétszáz éves magyar jelenlét ellenére a brazíliai magyarok kulturális, nyelvi, építészeti és tudományos öröksége csak részben feltárt, és alig épült be a nemzetközi tudományos diskurzusba, holott a

magyar származású alkotók és tudósok jelentősen hozzájárultak a brazil kulturális és tudományos élet számos területének alakításához.

A kutatás interdiszciplináris megközelítésre épül, amely ötvözi az archív források kutatását, a terepkutatást és a meglévő kutatások másodelemzését. A vizsgálat kiterjed a köz- és magángyűjtemények anyagaira, valamint az oral history forrásokra, köztük a magyar bevándorlókkal és a második-harmadik generációs leszármazottakkal készített interjúkra.

Az előzetes eredmények arra utalnak, hogy a braziliai magyar kulturális örökség jelentős kutatási potenciállal rendelkezik, és fontos szerepet játszhat a diaszpóraidentitás erősítésében, valamint a magyarságkép nemzetközi újraértelmezésében. A szisztematikus feltárás, valamint oktatási és közösségi hasznosítás erősíti a magyar diaszpóra láthatóságát és presztízsét, hozzájárul a közösségek megerősödéséhez, erősíti társadalmi beágyazottságukat, intézményi elismertségüket és támogatottságukat. Mindez új lehetőségeket teremthet a braziliai magyar intézmények és szervezetek, valamint braziliai és anyaországi partnereik közötti kulturális és tudományos együttműködések bővítésére.

#### AZ ADDITÍV ANYANYELVOKTATÁSI MODELL HATÁSA A RÁKÓCZI EGYETEM MAGYARTANÁR SZAKOS HALLGATÓK NYELVI IDENTITÁSÁRA, ATTITÚDJEIRE

**Beregszászi Anikó – Bacskai Dorina**

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Egyetem

A kárpátaljai Rákóczi Egyetemen (korábban főiskolán) 2004 óta folyik magyar szakos tanárképzés. Az intézmény Filológia Tanszékén a 2000-es években kidolgozott hozzáadott szemléletű anyanyelv-oktatási modell meghatározza a magyartanár szakos képzés szemléleti alapjait. Az előadásban magyartanár szakos képzésben részt vevő hallgatókkal készített interjúk alapján azt mutatjuk be, hogyan alakul a leendő magyartanárok nyelvi identitása, nyelvről, nyelvi változatosságról, nyelvváltozatokról, anyanyelvi otthonosságérzetről alkotott véleménye a képzés során.

#### „A VILÁG LEGNEHEZEBB NYELVE”? A MAGYAR NYELV MÍTOSZA A LENGYEL INTERNETES DISKURZUSBAN

**Grzeszak Anna**

Varsói Egyetem

A lengyel internetes térben elterjedt nézet, hogy a magyar a világ egyik legnehezebb nyelve. Korábbi kutatásaim alapján a magyar a negyedik leggyakrabban megnevezett nyelv az ilyen listákon. Bár a magyar nyelv nehézségének képzete a szakiroda-

lomban is megjelenik (pl. Tótfalusi 2023; Žagar Szentesi 2023), e mítosz elemeit eddig nem vizsgálták részletesen.

Előadásomban 15 lengyel, valamint összehasonlításként 15–15 angol és magyar nyelvű online szöveg kvalitatív elemzésére támaszkodva vizsgálom a jelenséget, az eredményeket Anderson (1998) nyelvészeti megállapításaival összevetve. A kutatás négy fő kérdésre keresi a választ: 1) hogyan indokolják a magyar nyelv nehézségét; 2) mennyire egyetemesek a bemutatott indokok; 3) milyen mértékben fedik át egymást a lengyel, az angol és a magyar érvek; 4) mennyiben egyeznek a diskurzus állításai a nyelvészeti tényekkel.

Az eredmények azt mutatják, hogy a lengyel cikkek főként a nyelvtanra és a kiejtésre hivatkoznak, ám többnyire csak általánosságban. Ritkán esik szó a lengyel anyanyelvűek sajátos nehézségeiről; a szövegek inkább a magyar európai nyelvektől való eltérését hangsúlyozzák. A lengyel érvelés nagyrészt megegyezik az angol diskurzussal, ugyanakkor eltér a magyartól, amelyben a morfológia részletesebb tárgyalása dominál. Összegzésképpen megállapítható, hogy a lengyel internetes diskurzusban élő mítosz nagyrészt téves előfeltevéseken alapul.

#### Hivatkozások

- Anderson, L.-G. (1998). Some languages are harder than others. In L. Bauer & P. Trudgill (Szerk.), *Language Myths*. Penguin Books.
- Tótfalusi I. (2023.02.02). A magyar a legnehezebb nyelv? – TINTA blog. [https://anyanyelvcsavar.blog.hu/2023/02/02/a\\_magyar\\_a\\_legbonyolultabb\\_nyelv](https://anyanyelvcsavar.blog.hu/2023/02/02/a_magyar_a_legbonyolultabb_nyelv)
- Žagar Szentesi O. (2023). Podnošljiva Iakoća ovladavanja mađarskim – kroz jezične biografije studenata hungarologije. In: Katalinić K. és Žagar Szentesi O. (Szerk.), *Glazba cvrčaka: Zbornik radova o mađarskoj kulturi i jeziku u čast Franciski Ćurković-Major* (81–91). FF press.

## NYELVJÁRÁSI ÉS SZTENDERD ELEMEL MEGFELELTETHETŐSÉGE MINT MŰFORDÍTÁSI KIHÍVÁS

**Žagar Szentesi Orsolya – Kristina Katalinić**

Zágrábi Egyetem

Irodalmi szövegek műfordítása során a nyelvjárási kifejezések, regionalizmusok célnyelvre való átültetése az egyik legnagyobb kihívást jelentő részfeladat, amely a fordítástudományban is széles körben vizsgált téma (pl. Newmark 1988; Sanchez 2007). A szépirodalmi forrásszövegben megjelenő nyelvjárási elemek ugyanis nem csupán jelentésbeli, esztétikai és stiláris hatással bírnak, hanem kulturális identitást, társadalmi hovatartozást hordozva fontos karakterizációs és lokalizációs eszközök is – közvetlen megfelelőik azonban gyakran hiányoznak a célnyelvben. A magyar és a horvát nyelv jó példája annak, mennyire eltérő mintázatú lehet két nyelv nyelvjárási tagolódása, az egyes nyelvi rendszerek alá tartozó területi változatok különbözősége-

gének mértéke. Ezenfelül különböző fokú maguknak a nyelvjárási / regionális nyelvi elemeknek a közismertsége, társadalmi „státusza”, illetve a hozzájuk fűződő kollektív reflexek, konnotációk és asszociációk a két nyelv sztenderd anyanyelvi beszélőinek körében.

Az említett típusú különbségek kézzelfoghatóan érzékelhetőek nyelvjárási elemekben különösen bővelkedő horvát forrásnyelvű szépirodalmi szövegek és magyar fordításaik összevető elemzésével, valamint az így feltárt fordítói stratégiák bemutatásával. Előadásunkban egy ilyen típusú elemzés főbb tanulságait szeretnénk számba venni: Kristian Novak kortárs horvát író Črna mati zemla (2013) című regényét vetettük össze annak magyar fordításával (Anyaföldnek nehéz sara, 2016, ford. Bognár András) abból a szempontból, hogy az eredeti szöveg tájnyelvi hálózatainak átültetésére milyen fordítói stratégiákat alkalmazott a műfordító, illetve hogy ezek milyen mennyiségi és minőségi viszonyban állnak az eredeti szöveg nyelvjárási mintázataival.

Az ilyen elemzések tanulságai a magyar nyelv területi–társadalmi tagolódásának egyetemi oktatásban történő bemutatásához is eredményesen felhasználhatók.

## JÓ GYAKORLAT AZ ORSZÁGISMERET OKTATÁSÁBAN A HUNGAROLÓGIA ALAPSZAK KERETÉBEN

**Sekso Milković Ana**  
Zágrábi Egyetem

A tanulmány célja annak bemutatása, milyen módszertani és didaktikai lehetőségek kínálóznak az országismeret oktatására a magyar mint idegen nyelv képzés keretében, a Magyarország Európa turisztikai térképén című tantárgy példáján keresztül. Az említett tantárgy a Zágrábi Egyetem Bölcsészettudományi Karának hungarológia alapszakán a 2024/2025-ös tanévtől került bevezetésre. A tantárgy kötelező az elsőéves hungarológia szakos hallgatók számára, ugyanakkor más szakos hallgatók is felvehetik választható kurzusként, valamint az élethosszig tartó képzésben részesülő érdeklődők is. A hallgatói populáció heterogenitása számos didaktikai és módszertani kihívást vet fel, különösen az oktatási megközelítés, a többnyelvű szakirodalom kiválasztása, a tanmenet és tematika kialakítása, a turisztikai földrajz tematikus egységeinek integrálása, valamint az értékelési és számonkérési módszerek megválasztása terén. Ebben az összefüggésben kiemelt jelentőséggel bír az oktató szerepe mint széleskörű, interdiszciplináris kompetenciákkal rendelkező szakember. A tanulmány rámutat arra, hogy az átgondoltan felépített, interdiszciplináris szemléletű országismereti oktatás képes egyszerre kezelni a hallgatói közösség heterogenitását, valamint hozzájárulni az interkulturális és szakmai kompetenciák fejlesztéséhez és felébreszteni a magyar nyelv- és kultúra iránti erősebb érdeklődést.

**GENMI MINT KULTURÁLIS MEDIÁTOR: MAGYAR MITIKUS MOTÍVUMOKRA ÉPÜLŐ TÖRTÉNETEK ÍRÁSA B1–C1 SZINTŰ HORVÁTORSZÁGI MAGYAR TANULÓKKAL****Vermeki Boglárka**

Zágrábi Tudományegyetem

A tanulmány egy generatív mesterséges intelligenciával (GenMI) támogatott kreatív írási projektet mutat be, amelyben B1–C1 nyelvi szintű, horvátországi magyar szakos egyetemi hallgatók hoznak létre narratív szövegeket a magyar mitikus és népi hagyomány motívumkészletére támaszkodva. A projekt kettős célt szolgál: egyrészt elősegíti, hogy a résztvevők nyelvi és kulturális szempontból egyaránt közelebb kerüljenek a magyar kulturális örökség archaikus rétegeihez – többek között a hőstípusokhoz, a szimbolikus állatmotívumokhoz, a természetfeletti lényekhez és az eredetmagyarázó narratív elemekhez –, miközben fejlesztik magyar nyelvi kompetenciájukat. Másrészt hozzájárul a hallgatók mesterségesintelligencia-műveltségének (AI literacy) elmélyítéséhez. A mesterséges intelligencia a folyamatban kulturális mediátorként funkcionál: motívumvariációkat generál, nyelvi szerkezeteket ajánl, valamint támogatja a narratívák koherens felépítését. A létrejövő történetek a hallgatók és a GenMI közötti interakció eredményeként születnek meg.

A kutatás hét elkészült történet elemzésére támaszkodik. Az elemzés arra fókuszál, hogy a GenMI miként támogatja és milyen mértékben befolyásolja a hallgatók szövegértési és szövegalkotási folyamatait; hogyan és milyen variációkban jelennek meg a magyar mitikus hagyomány elemei a diákok narratíváiban; továbbá milyen pedagógiai előnyökkel – például a motiváció növelése, a kulturális tartalmak mélyebb feldolgozása – és milyen korlátokkal – mint a modellek magyar nyelvi alulreprezentáltsága vagy az automatizált tartalomkritika hiánya – jár az MI-alapú támogatás. Az eredmények azt mutatják, hogy bár a magyar nyelv valóban alulreprezentált a nagy nyelvi modellekben, megfelelő előkészítéssel, tanári irányítással és a hallgatók kritikus gondolkodásának tudatos fejlesztésével a GenMI-támogatott mítoszírás hatékony eszközként szolgálhat a magyarságkép alakításában, a kulturális tartalmak árnyaltabb megértésében, valamint új lehetőségeket nyithat a külhoni hungarológiai műhelyek oktatási gyakorlatában.

**IRODALMUNK MAGYARSÁGKÉPÉNEK PROBLÉMÁS ASPEKTUSAI A KRAKKÓI HUNGAROLÓGIA TÜKRÉBEN****Nagy László Kálmán**

Jagelló Egyetem

A referátum betekintést nyújt több mint két évtized irodalom-oktatói tapasztalataiba, amelyekre a szerző a krakkói Jagelló Egyetem Magyar Filológiai Tanszékén tett

szert. Mint a legtöbb külföldi hungarológián, így Krakkóban is a magyar irodalom legfontosabb kanonikus művei képezik az irodalomtanítás gerincét. A művek olvasása, elemzése során a lengyel hallgatók szempontjából olyan nehézségek kerülhetnek felszínre, amelyek ismeretlenek az anyanyelvi filológiai képzés szempontjából. Ilyen például a nemzeti tragédiák racionalizálása Isten büntetéseként, a magyarság vétkeiért a „Szigeti veszedelem” vagy a „Himnusz” című művekben, vagy a dzsentri problematikája Mikszáth Kálmán, illetve Móricz Zsigmond életművében.

## A KÖZÉPISKOLÁS KOROSZTÁLY OLVASÁSI SZOKÁSAINAK ÉS OLVASMÁNSZERKEZETÉNEK VÁLTOZÁSA ERDÉLYBEN ÉS MAGYARORSZÁGON

**Kovács Péter Zoltán**

Babeş–Bolyai Tudományegyetem

Előadásom szorosan kapcsolódik doktori kutatásomhoz, melynek keretében az erdélyi, magyar tanítási nyelvű osztályba járó középiskolás diákok olvasási szokásait és azoknak az oktatási kánonhoz való viszonyát elemeztem. A saját, reprezentativitásra törekvő,  $n=1906$  mintaelemszámú, 2024-ban folytatott kérdőíves felmérésem eredményeit a romániai magyar nyelv- és irodalomtanítás gyakorlatának fényében elemzem, valamint igyekszem leírni az iskolai olvasmányok helyzetét, azok státuszának változását és egyéb olvasmányokkal való kapcsolatát a célcsoport körében, mindezt a rendelkezésre álló – elsősorban magyarországi – olvasásszociológiai szakirodalom tükrében. Töreksem arra, hogy felvázoljak bizonyos tendenciákat a középiskolás korosztály olvasmányszerkezetének és olvasási szokásainak változásában úgy Magyarországon, mint Erdélyben, kiemelt fókusszal az idegen nyelven való olvasásra, valamint tágabban érte az interkulturális kapcsolatoknak az olvasási szokások, olvasmányválasztás terén jelentkező aspektusaira. Előadásomban kísérletet teszek arra, hogy meghatározzak bizonyos ún. generációs hidakat is, azaz olyan olvasmányokat, amelyek képesek kapcsolatot teremteni a korábbi generációk és a jelen fiatalsága, illetve a korábbi felmérések alanyául szolgáló fiatalok illetve a saját magam által felmért középiskolás vizsgálati csoport olvasmányélményei között, így szolgálva alapul egyfajta transzgenerációs, a magyar olvasókat korokon keresztül összekötő proto-kánonnak.